

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

Петрик Крістини Юріївни «**Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів**»,

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми

Завданням закладів вищої педагогічної освіти є підготовка майбутнього вчителя початкової школи, здатного реалізувати вимоги Нової української школи щодо організації освітнього процесу на основі партнерства, співтворчості, навчальної взаємодії. Сьогодні модель педагогічної освіти не дозволяє повною мірою втілювати ідеї фундаментального та прикладного навчання і випереджувальної підготовки педагогічних кадрів для існуючої системи початкової освіти. Тому виникає необхідність змінити напрям, ідею підготовки майбутнього вчителя до організації освітнього процесу в початковій школі.

З огляду на це, дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів є актуальним. Свідченням актуальності вибраної теми та її пріоритетності може слугувати і той факт, що дисертантка брала участь у виконанні комплексної науково-дослідної теми кафедри початкової освіти Бердянського державного педагогічного університету – «Підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців початкової освіти» (протокол № 1 від 01 вересня 2016 р.) № держреєстрації 0116U008834.

2. Результати, які виносяться на захист, повністю відповідають меті та завданням дослідження. Автор теоретично обґрунтувала, розробила та експериментально перевірила модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів, уточнила поняття «готовність майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів», конкретизувала зміст професійної підготовки.

Отже дисертаційна робота Петрик К. Ю. має вагомe значення для розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

3. Оцінка новизни та достовірності результатів, що виносяться на захист

Проведений аналіз дисертації Петрик К.Ю. дає підстави розглядати її як завершений та цілісний доробок з проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи. Результати дослідження є новими та оригінальними, адже розроблена та експериментально перевірена модель підготовки майбутніх учителів початкової школи сприяє формуванню готовності студентів до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів.

Відзначаємо повноту і доказовість теоретичної бази дослідження. Вірогідність основних положень і висновків дисертаційної роботи забезпечується опорою на наукову методологію, вихідні теоретичні положення й понятійно-термінологічний апарат дослідження, багаторічне вивчення проблеми; репрезентативністю вибірки, практичним підтвердженням теоретичних положень експериментальної роботи, використанням взаємодоповнюваних методів науково-педагогічного дослідження, що адекватні його меті й завданням. Автор виявляє високий рівень наукової компетентності, характеризуючи стан дослідження окресленої проблеми в сучасній науковій літературі.

4. Практичне значення результатів дослідження

Обґрунтованість наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджуються результатами теоретичного і практичного досліджень та не викликають сумніву. Дослідниця оновила зміст фахових дисциплін («Дидактика», «Методика навчання української мови», «Методика навчання літературного читання»), виробничої (стажистської) практики на основі запропонованої системи інтерактивно-фахових завдань з метою формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів; розробила й упровадила дисципліну вільного вибору студентів «Особливості організації інтерактивної навчальної взаємодії здобувачів початкової освіти».

5. Загальний аналіз дисертаційної роботи

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (320 найменувань, із них 10 – іноземною мовою), 4 блоків додатків.

Наукову роботу виконано відповідно до вимог наукового стилю, правильно оформлено. До кожного розділу і до роботи загалом зроблено чіткі й обґрунтовані висновки.

У роботі коректно визначено об'єкт, мету, завдання дослідження, які повною мірою знайшли відображення у змісті дисертації. Відповідно до завдань обрано та реалізовано теоретичні та емпіричні методи дослідження.

Зміст автореферату відповідає основним положенням рукопису дисертації. В авторефераті та 17 публікаціях К. Ю. Петрик відображено основні положення, зміст і результати дослідження.

Відповідно до першого і другого завдань автор на основі аналізу психолого-педагогічної літератури розкрила сутність низки понять дослідження, а саме: «взаємодія», «навчальна взаємодія», «суб'єкт-суб'єктна взаємодія», «інтерактивне навчання», «інтерактивна навчальна взаємодія учнів». Також дисертантка дала визначення базового поняття «підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів», розглядаючи його як цілеспрямований динамічний процес, що передбачає формування педагога, здатного втілювати ідеї гуманізму, педагогіки партнерства, дитиноцентризму; впроваджувати інноваційні технології; організовувати суб'єкт-суб'єктні взаємовідносини на засадах діалогізації всіх учасників освітнього процесу (с. 44).

Дисертантка зауважує, що «процес підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів має орієнтуватися на кінцевий результат – готовність майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів» (с. 44). У роботі визначено структурні компоненти готовності (ціннісно-мотиваційний, змістовно-процесуальний, особистісно-рефлексивний), схарактеризовано критерії (професійно-мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивно-

оцінний), показники та рівні сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів.

Доцільним бачиться вивчення стану професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів.

Відповідно до мети, завдань, теоретичного аналізу і практичного стану дослідженої проблеми грамотно розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів. До переваг проведення експериментально-дослідної роботи відносимо чітко пролонговану поетапну реалізацію авторської моделі, поданої у вигляді методологічного, операційно-змістового та контрольного-оцінного блоків (див. рис. 2.1) (с. 76), моніторинг стану сформованості досліджуваного явища та його динаміку в майбутніх учителів початкової школи.

Визначено педагогічні умови підвищення ефективності реалізації моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів, які співвідносні з усіма її складниками. Основними, на думку автора, є створення студентоцентрованого середовища, спрямованість діяльності викладача на практико-орієнтований характер підготовки студентів до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів та залучення здобувачів вищої освіти до рефлексивної діяльності під час їх професійної підготовки (підрозділ 2.3.).

Позитивним вважаємо і використання на всіх етапах педагогічного експерименту моделювання практико-орієнтованих ситуацій, для вирішення яких застосовувалася система інтерактивно-фахових завдань, що представлені двома групами: дидактичними та методичними (табл. 2.5). Ці завдання активно використовувала дослідниця під час упровадження інноваційних форм організації освітнього процесу та методів навчання: лекцій (бінарних лекцій, лекцій-діалогів, лекцій-дискусій, лекцій-дебатів, проблемно-дослідних лекцій контекстного типу та ін.), практичних занять (тренінгів, баркемпів, вебінарів), виробничої (стажистської) практики (підрозділ 3.1.).

У розділі 3 «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів» визначено етапи, напрями реалізації експериментальної моделі та подано аналіз результатів експериментального дослідження.

Зокрема зазначено, що апробацію модель проходила протягом 2016–2019 рр. у чотирьох закладах вищої освіти України: Бердянському державному педагогічному університеті (факультет психолого-педагогічної освіти та мистецтв), Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини (факультет початкової освіти), Криворізькому державному педагогічному університеті (психолого-педагогічний факультет), Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет» (факультет початкової, технологічної та професійної освіти). Загальна кількість респондентів, охоплених експериментом, – 303 особи.

Слід відмітити якісно проведений поетапний експеримент з упровадження моделі підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів. Він відбувався на стадії формувального педагогічного експерименту, який було спрямовано на адаптацію (2016–2017 н. р. – II курс) студентів до цього процесу, інтенсифікацію (2017–2018 н. р. – III курс) та ідентифікацію (2018–2019 н. р. – IV курс). У межах експериментального дослідження спостерігаємо цілком доречну гнучкість переходу від одного етапу до іншого або їх перетин, що обумовлювало їх тісний взаємозв'язок і сприяло ефективності впровадження розробленої моделі.

Ваговим внеском автора є вдосконалення навчально-методичного забезпечення фахових дисциплін, розроблення дисципліни вільного вибору студентів «Особливості організації інтерактивної навчальної взаємодії здобувачів початкової освіти».

Заслуговує на увагу й те, що високий ступінь достовірності теоретичних положень і практичних результатів дисертаційного дослідження К. Ю. Петрик досягається як теоретичними методами дослідження, так і вдало проведеними

етапами експериментальної роботи з наступним всебічним аналізом її результатів та статистичною обробкою отриманих даних. Констатуємо, що методики дослідження валідні, експериментальний масив представлено на констатувальному і формувальному етапах достатньою мірою.

Висновки до дисертаційного дослідження диференційовано за пунктами. Вони відповідають поставленій меті та завданням дослідження, сформульовані чітко й зрозуміло, охоплюють основні наукові положення роботи.

У контексті досліджуваної проблеми на особливу оцінку заслуговують ґрунтовні додатки, які містять робочу програму дисципліни вільного вибору студентів «Особливості організації інтерактивної навчальної взаємодії здобувачів початкової освіти», систему інтерактивно-фахових завдань для формування готовності майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів, порівняльну таблицю традиційного та інтерактивного уроку, діагностику сформованості готовності майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів, довідки про впровадження.

6. Значення для науки і практики отриманих автором результатів

Зазначаємо, що результати дослідження є новими й оригінальними і можуть використовуватися для подальшого вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Матеріали дисертаційної роботи будуть корисними для підготовки лекцій, практичних занять, навчальних посібників.

Загалом є всі підстави стверджувати, що представлена дисертаційна робота відзначається змістовністю, обґрунтованістю ключових позицій і є самостійним науковим дослідженням.

Позитивно оцінюючи наукове і практичне значення отриманих результатів, слід відмітити ряд дискусійних **положень та висловити низку зауважень** до змісту роботи:

1. На нашу думку, варто було б більше зупинитися на конкретизації взаємозв'язків між поняттями «інтерактивна навчальна взаємодія», «співтворчість», «співробітництво», «партнерство».

2. Доречним бачиться не тільки аналіз сучасних підручників для початкової школи, але й аналіз сучасних технологій навчання української мови і літератури.

3. Уважаємо, що в роботі було б доцільно ширше представити систему практико-орієнтованих ситуацій, вирішення яких більшою мірою сприяло б професійній готовності студентів до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів.

Загальний висновок. Висловлені зауваження і побажання істотно не впливають на загальний позитивний висновок щодо оцінки рецензованої роботи.

Дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.04, профілю спеціалізованої вченої ради Д 18.092.01, вимогам пунктів 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними Постановою Кабінету Міністрів України від 27 липня 2016 року, № 567). Це дає підстави для присудження Петрик Крістині Юріївні наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

О. І. Кіліченко

